

Kvinneres fortellinger fra to hjemland Språk og fortellerteater

SLUTTRAPPORT

Kirsten Danielsen i samarbeid med Wenche Medbøe og Bjørg Moen

Forord

Hensikten med prosjektet har vært å benytte psykodrama og forteller teater i norskopplæring for kvinner med innvandrerbakgrunn. Prosjektet hadde også til hensikt å bidra til kvinners psykiske helse og trivsel gjennom ulike aktiviteter og fellesskap. Prosjektet startet opp våren 2016 og ble avsluttet høsten 2017.

Medarbeidere i prosjektet:

Wenche Medbøe (skuespiller ved Det norske teater og psykodramaregissør) har vært kunstnerisk leder og psykodramaregissør med ansvar for regi, manus, fremdrift.

Kirsten Danielsen (sosialantropolog og tidligere migrasjonsforsker/NOVA) har vært prosjektleder med ansvar for loggføring og rapportering.

Björg Moen (sosialantropolog og tidligere migrasjonsforsker/NOVA) har hatt det administrative ansvaret.

Shaheen Akhtar (biolog og lærer) har hatt ansvaret for morsmålsstøttet norsk-undervisning.

Eline Medbøe (tekstilkunstner) har hatt ansvar for tekstilverkstedet.

Fride Moen Tønseth (student/Kunsthøgskolen i Oslo) gjorde opptak i første del av prosjektet.

Mariken Halle (filmprodusent) og Oda Berby (fotograf) har dokumentert med video og foto avslutningsforestillingen.

Vi retter en stor takk til Interkulturelt Museum og Furuset bibliotek og aktivitetshus som velvillig har lånt oss lokaler.

Wenche Medbøe har skrevet metodekapittelet.

En stor takk også til Norske Kvinners Sanitetsforening og til ExtraStiftelsen som har finansiert prosjektet.

De viktigste deltakerne i prosjektet har vært kvinnene. Vi takker dem for hyggelig og inspirerende samarbeid.

Innhold

Sammendrag	5
Kapittel 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetting	6
Målgruppe	7
Kapittel 2. Prosjektgjennomføring og metode	8
Metode	8
Prosjektgjennomføring	9
Delprosjekt en: Kontaktetablering og rekruttering. Vår 2016	9
Erfaringer fra delprosjekt en	11
Delprosjekt to: Kvinners fortellinger fra to hjemland på IKM våren 2016 og våren 2017	11
Erfaringer fra delprosjekt to	13
Korte møter våren 2017	14
Delprosjekt tre: Morsmålsstøttet norskundervisning og fortellerteater på Fubiak høsten 2016..	14
Erfaringer fra delprosjekt tre	20
Delprosjekt 4. Tekstilverksted og fortellerteater høsten 2017	20
Erfaringer fra delprosjekt fire	26
Oppsummering	26
Litteraturliste	28
Vedlegg fra Forestillingen den 29 november 2016 på Furuset bibliotek og aktivitetshus	29
Vedlegg 1: Æsops fabel: Ulv! Ulv!	29
Vedlegg 2: En bryllupsfortelling	30
Vedlegg fra forestillingen den 28 november 2017 på Furuset	32
Vedlegg 3: Hodas dikt.	32
Vedlegg 4 Små historier	33

Sammendrag

Mange kvinner som har gått på norskkurs har ofte få muligheter til å praktisere norskkunnskaper. I prosjektet "Kvinner fortellinger fra to hjemland" har vi lagt til rette for at kvinner får delta i et fellesskap og å praktisere og forbedre sine norskkunnskaper ved å fortelle om sine erfaringer. Prosjektet har munnet ut i to teaterforestillinger hvor kvinner har vært med på å forme og delta i ulike teaterscener. Hensikten med prosjektet har vært å utarbeide modeller for ulike måter å praktisere og forbedre kvinnenenes norskkunnskaper.

Prosjektet er gjennomført som fire delprosjekter.

Delprosjekt 1: Kontaktetablering og rekruttering våren 2016

Delprosjekt 2: Kvinner fortellinger fra to hjemland. Interkulturelt museum (IKM).

Delprosjekt 3: Morsmålsstøttet norskundervisning og fortellerteater. Furuset bibliotek og aktivitetshus (Fubiak).

Delprosjekt 4: Tekstilverksted og fortellerteater. Fubiak

Delprosjektene har ulike problemstillinger og viser til forskjellige tilnæringsmåter til norsktrening med utgangspunkt i teater- og psykodramametoder.

Teknikker i dette prosjektet har hatt til hensikt å kunne benyttes i liknende prosjekter, hvor ledere ikke har lang erfaring fra teater og psykodrama.

Vi som har ledet prosjektet har merket oss at kvinnene ble trygge i dette fellesskapet og fikk bedret sin selvtillit som gjorde det mulig for dem å stå på en scene og fremføre dikt, fortellinger, og å spille små teaterscener. Kvinnene utvidet sitt ordforråd og de ga uttrykk for at de ulike tiltakene var en morsom og kreativ måte å praktisere norsk på. De kom hver uke fordi de gledet seg til å være i virksomhet ved å fortelle historier, bevege seg og øve grammatikk og muntlig norsk. Enkelte uttrykte at fellesskapet bidro til glede og oppmuntring i et ellers strevsomt hverdagsliv.

Etter to års strev med prøving og feiling kom vi i mål. Vi har hatt mange møter, og vi mener vi har lykket med vår målsetting. For å rekruttere deltakere til teaterprosjektet, var det et vellykket grep å samarbeide med andre som morsmålsstøttet norskundervisning på den ene siden og tekstilverksted på den andre siden. Det var to ulike måter å tilegne seg språket på. Kvinnene trivdes godt og ønsket å fortsette. De betegnet kursene som mindre stressende enn andre norskkurs de har deltatt på.

Kapittel 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetting

I januar 2016 bevilget ExtraStiftelsen via Norske Kvinners Sanitetsforening penger til prosjektet *Kvinnens fortellinger fra to hjemland*. Det var ment å være en videreføring av prosjektet *Livsmot og mismot* også finansiert av ExtraStiftelsen. Rapporten *Livsmot og mismot* (Ingebretsen R., Thorsen K. og Myrvang V. 2015) peker på at kvinner med et annet morsmål enn norsk savner muligheter til å praktisere de norskkunnskapene de har tilegnet seg. Mange savner også et sted å møtes utenfor familienettverket, hvor de kan praktisere sine norskkunnskaper og oppleve et fellesskap. Det de eventuelt har lært på norskkurs kan lett bli død kunnskap om den ikke aktiveres i samtale og samvær med andre. Det er i mange ulike sammenhenger pekt på den viktige rollen steder å møtes har for trivsel og velvære, men også for språkutvikling. Manglende språkkompetanse eller språkvanskeligheter kan være en hindring for å få informasjon om blant annet hjelpetilbud, tilbud om fritidsaktiviteter og deltakelse i arbeidslivet. Slik sett er nøkkelen til deltakelse på ulike arenaer språkbeherskelse. Språk og aktiviteter bedrer både den psykiske og fysiske helsen.

Med dette prosjektet vil vi legge til rette for at kvinner kan få delta i et fellesskap, praktisere og forbedre sine norskkunnskaper blant annet ved å fortelle om sine erfaringer både fra hjemlandet og om sitt møte med Norge, derav tittelen på prosjektet *Kvinnens Fortellinger fra to hjemland*.

Hensikten med prosjektet, slik det var formulert i prosjektbeskrivelsen, var å utarbeide en metode for fortellerteater for å inkludere og integrere kvinner med innvandrerbakgrunn. Ved å lage et fortellerteater, som tar utgangspunkt i kvinnenens egne erfaringer, vil det kunne styrke og utvikle kvinnenens norskkunnskaper, men også deres kunnskaper om Norge, ved at disse historiene blir delt i et fellesskap. Prosjektet skulle kunne ut i en teaterforestilling, hvor kvinnene selv skulle fremføre sin historie på norsk. Det er viktig for oss å understreke at vi ville unngå fortellinger som er utleverende og private. Det er temaer av mer almen interesse, og som er gjenkjennbar for mange som vil få plass i en forestilling. Fortellerteaterforestillingen vil bli satt sammen av små episoder utvalgt og fremført av kvinnene. Vi ønsket også å benytte musikk, dikt og eventyr fra kvinnenens opprinnelsesland.

Dette prosjektet har som mange andre prosjekter som dreier seg om innvandrerkvinner (Sverre BL 2016, Ingebretsen R 2010, Moen B 2002a, 2002 b) et problemfokus hvorav en av hensiktene var få kvinnene ut av hjemmet og på den måten bidra til å bedre deres psykiske helse. Men i dette prosjektet står også kreativitet, lek og praktisering av norsk sentralt. Ved bruk av kreative metoder som teater, historiefortellinger og psykodrama vil kvinnene selv få muligheten til å fortelle fra sitt eget

liv og fremstille det på sin egen måte, og derved å få eierskap til sin egen historie. Ved å understreke betydningen av å kunne verbalisere egne opplevelser mener vi også at vi kan senke terskelen for deltakelse og øke engasjementet. Prosjektet har hatt som målsetting å kombinere metoder i norskundervisningen og å prøve ut nye måter å praktisere norsk muntlig via fortellerteaterets metode, hvor både deres hjemlandserfaringer og deres norgeserfaringer blir dramatisert. Vi har også hatt til hensikt å skape et fellesskap mellom de deltagende kvinnene.

Målgruppe

Prosjektet er rettet mot voksne innvandrerkvinner med og uten barn - uavhengig av språkbakgrunn. Det er således helt åpent for alle å kunne delta, men kvinnene må kunne beherske norsk på et minimumsnivå.

I løpet av prosjektperioden som har strukket seg over fire semestre har vi hatt kontakt med ca. 40 kvinner. De kommer fra Pakistan, Iran, Irak, Nepal, Palestina, Marokko, Sri Lanka og Eritrea. Botiden i Norge varierer fra 43 år til 2-3 år. De med lengst boerfaring tilhører det vi kan kalle pionergenerasjonen av kvinner. Mange, og det gjelder særlig de pakistanske kvinnene, kom som ektefeller til menn som allerede var bosatt i Norge, og som kom som arbeidsinnvandrere. De som kom for 30- 40 år siden, kom til et Norge som er svært forskjellig fra det multietniske samfunnet Norge er i dag. Det var få møtesteder for kvinnene og de fikk heller ikke tilbud om språk-opplæring ved ankomst. De hadde en lang vei å gå for å beherske norsk. Det kom frem i enkelte av historiene de forteller. Språkopplæring i offentlig regi ble først iverksatt i 2005. Tekst er viktig for å lære norsk, men bevegelse er viktig for å få inn rytmen i språket, og det hjelper en også til å huske teksten. Teksten skal sitte både i hodet og kropp.

Kapittel 2. Prosjektgjennomføring og metode

Metode

Metoden tar utgangspunkt i psykodrama og teatertechnikker. Wenche har tatt i bruk noen utvalgte teknikker fra disse fagområdene på bakgrunn av sin erfaring som psykodramaregissør og ikke minst sin lange erfaring som skuespiller.

Psykodrama er en metode som brukes blant annet i gruppe terapi. I vår sammenheng er teknikken brukt for å bygge opp en tillitsfull gruppe, som på en lekende spontan måte skal praktisere norskmuntlig.

Psykodrama som terapi, er et «her–og nå-teater» hvor den personlige fortellingen iscenesettes, og gjennom den spontane handlingen kan den enkelte finne frem til sin sannhet. Metoden har som mål at personen får større selvinnsyn ved å se hvordan han/hun relaterer seg til og oppleves av andre. Psykodrama tar sikte på å oppøve personens iboende evne til å utfordre og finne svar på gamle og stivnede handlingsmønstre og adekvate løsninger i nye og ukjente situasjoner. Spontanitet gjør mennesket nærværende og i stand til å gå inn i det som er vanskelig og sårbart, i blottstillelsen og utleveringen som kan danne grunnlaget for mestring i menneskelige relasjoner. Dramatiseringen blir en refleksjon i ettertid av en konkret hendelse hvor en tydeliggjør sin opplevelse av andre, relasjonen og egne handlingsvalg. Videre kan det følges opp ved å prøve ut nye måter å forholde seg på, såkalt rolleprøve for fremtiden.

Med valgte teknikker i dette prosjektet som viste seg å være effektive, tillitskapende og framdrifts nyttige, har det også vært en hensikt å kunne benytte vår erfaringen i liknende prosjekter, hvor ledere som ikke har lang erfaring fra teater og psykodrama, kunne bli kurset og på den måten få en innføring og praktisering av de utvalgte teknikkene, for å kunne ta dem i bruk som leder av tilsvarende prosjekter.

En enkel måte å etablere kontakt med kvinnene på, er å stille direkte spørsmål til hele gruppen, spørsmål som gir mulighet for kvinnene til å komme med konkret informasjon om seg selv, som landbakgrunn, antall år i Norge, hvor mange barn osv. For hvert spørsmål måtte deltakerne stille seg på linje etter for eksempel, hvor lenge de hadde vært i Norge. Kunnskapene vi fikk om gruppen ble utgangspunkt for utdypende spørsmål. Denne type aktivitet ga oss kunnskap om kvinnene og kvinnene fikk kunnskap om hverandre.

En annen metode som ble benyttet høsten 2016 var å velge et tema for hvert møte, for eksempel bryllupsfeiring, betydningen av navn, for så å videreutvikle dette i samarbeid med kvinnene. Dette endte opp med en teateroppvisning basert på kvinnes egne fortellinger, dramatisering av navnene, dikt og et utvalgt eventyr.

En tredje metode ble benyttet høsten 2017. Å jobbe rundt ett valgt tema – trær. Her ble det ikke bare ny tekst skapt av kvinnene utfra deres personlige forhold til trær, men de var også med på å lage en gjenbrukstekstildekorasjon, som laget rammen rundt avslutningen og teateroppvisningen.

I psykodrama er ikke målsettingen å lage en forestilling. Men ved å kombinere psykodrama med teatertechnikker ble hele arbeidsprosessen og framdriften en dynamisk kreativ prosess, hvor kvinnene fikk praktisere norsk på en lekende måte og hvor deres egne bidrag til tekst ble ivaretatt og integrert i teateroppvisning som sluttprodukt.

Prosjektgjennomføring

Prosjektet kan deles opp i fire delprosjekter. Prosjekt 1, 2 og 3 ble gjennomført i 2016 og vår 2017. Delprosjekt fire ble påbegynt og slutført høsten 2017. Delprosjektene vil bli redegjort for hver for seg. Prosjektene har ulike problemstillinger. Presentasjonen av delprosjektene vil ha ulik form og innhold, og viser til forskjellige tilnærmingmåter til norsktrening med utgangspunkt i bruk av teater- og psykodramametoder.

Delprosjekt en: Kontaktetablering og rekruttering. Vår 2016

Delprosjekt to: Kvinners fortellinger fra to hjemland. Interkulturelt museum (IKM). Vår 2016 og vår 2017

Delprosjekt tre: Morsmålsstøttet norskundervisning og fortellerteater. Furuset bibliotek og aktivitetshus (Fubiak). Høst 2016

Delprosjekt fire: Tekstilverksted og fortellerteater. Fubiak. Høst 2017

Delprosjekt en: Kontaktetablering og rekruttering. Vår 2016

Selv om flere klager over mangel på møteplasser eksisterer det flere tilbud til kvinner med bakgrunn fra mange land. Tilbudene kan være aldersbetingede, som eldresenter, men de fleste er aldersuavhengige møteplasser som har ulike formål som å sy, lære norsk, fysisk trening eller bare spise sammen. Noen av disse møtestedene er: Primærmedisinsk verksted (PMV), Kirkens bymisjon, Frelsesarmeen/ Homecare, Norske Kvinners Sanitetsforening, Kafe Stella som driftes av Røde Kors, Helseforum for kvinner og Likestilling, inkludering og nettverk (LIN). Til tross for, eller kanskje på grunn av, de mange eksisterende tilbud har det vist seg at rekruttering til nye prosjekter har hatt vanskeligheter med å nå frem til nye grupper. Rekruttering har vært en langsom og utfordrende prosess. Det har tatt tid. Et annet hinder, men som ikke kan benevnes som et problem, er at flere etter hvert får tilbud om NAV

kurs og arbeidstrening. Det er svært positivt, men det fører til at enkelte går ut av allerede etablerte grupper.

Vi tok først kontakt med Primærmedisinsk verksted. PMV er et flerkulturelt senter som arbeider med sosial og tverrfaglig brobygging. Senteret er underlagt Kirkens bymisjon. Vi snakket med lederen for å informere om prosjekter, og for å undersøke om det var noen av kvinnene som frekventerte PMV som kunne være interessert i å være med på vårt prosjekt. Vi diskuterte også muligheter for leie av lokaler der til vår virksomhet. På PMV er det flere grupper med ulike gjøremål. Vi fikk anledning til å presentere prosjektet for fire grupper på PMV. En gruppe med nordafrikanske kvinner tok vennlig imot oss. De snakket relativt dårlig. Denne gruppen responderte ikke på vår invitasjon, kanskje grunnet deres begrensede norskkunnskaper.

I de andre gruppene vi kom i kontakt med på PMV var responsen god, og særlig en gruppe var begeistret for prosjektet, selv om det var noe uklart for dem hva en teaterforestilling og et fortellerteater var. De ble spurt om hva de het, hvor de kom fra og hvor lenge de hadde vært i landet. De ble også spurt om hva som var viktig for dem når de skulle fortelle om landet sitt. De snakket om mat, om solen, om gjestfriheten og om lengsel etter familie. For noen ble det ny kunnskap om de andre som var der. En sa: *Her i Norge ble en ikke kjent med naboen en gang*. Den sterkeste meldingen kom fra en dame som sa: *Jeg elsker Norge, men Norge elsker ikke meg*.

Den gode responsen og tilbakemeldingen skyldtes blant annet at det ved første møte ble bevegelse og liv i gruppen - en deltakelse som ga mulighet til litt spontan utfoldelse uten at det ble krevet for meget av dem. Det var en leken og ikke problemfokuseret presentasjon av prosjektet, og de fikk et innblikk i hva de kunne vente seg om de ville være med videre. På spørsmål om hvem som ville delta var responsen god. De ga uttrykk for at det var en morsom måte å trene norsk på. Vi hadde derfor store forventninger til at vi skulle kunne lykkes med å få kvinnene til å være med i prosjektet. Vi hadde navn og telefonnummer til flere og kontaktet dem, men det viste seg at det var vanskelig å finne et passende tidspunkt å møtes på som ikke kolliderte med andre virksomheter de var med på i regi av PMV. Det var også vanskelig å få frigitt lokaler på PMV, da de stadig var i bruk til andre aktiviteter. Vi måtte derfor gi opp tanken på å sette i gang kurs og å leie lokaler på PMV.

Mens vi prøvde å etablere en gruppe på PMV, tok vi kontakt med Osloavdelingen av Norske Kvinners Sanitetsforening. Vi ble godt mottatt og prosjektet vakte interesse. En ansatt la ut informasjon om prosjektet på foreningens Facebook-side. Vi presenterte prosjektet på et møte hvor det var mange tilstede, inkludert flere norske hjelpere. Flere deltakere viste sin interesse, og ved neste møte ventet vi at de interesserte skulle møte opp. Til vår store skuffelse kom det ingen - uvisst av hvilken grunn. Vi fikk også møte en klasse fra voksenopplæringen, men det oppsto en

misforståelse om deres norskkunnskaper. Vi trodde de kunne lite, men de kunne ganske meget. Det førte til frustrasjon for begge parter, og klassen trakk seg fra videre deltakelse. De deltok likevel med små historier og fortellinger fra sine hjemland på det første møtet.

ERFARINGER FRA DELPROSJEKT EN

De første månedene brukte vi adskillig tid på å etablere kontakt med ulike organisasjoner. Alle var i utgangspunktet interessert og stilte seg positivt til oss og det formålet vi hadde, men flere av organisasjonene hadde ikke kapasitet til å gå utover den virksomheten de allerede drev. De så seg ikke i stand til å hjelpe oss med å komme i kontakt med noen som kunne være interessert i den form for norsktrening vi tilbød. Det de kunne gjøre og gjorde var å henge opp plakater med informasjon om oss i sine lokaler. Vår erfaring (som sikkert deles av mange) er at plakatinformasjon er død informasjon om det ikke følges opp med andre former for kontaktetablering.

Avtale og organisasjonsmessige uklarheter var to forhold som gjorde samarbeidet særlig med PMV vanskelig. Vi var ikke klar over organisasjonsstrukturen, og viste ikke riktig hvem som hadde myndighet over hva. Dette burde vi skaffet oss oversikt over før vi laget avtaler med dem vi skulle arbeide med. Det samme kan til en viss grad sies om vårt forhold til NKS/Osloavdelingen. Det var informasjonssvikt fra begge organisasjonene med hensyn til hvem vi skulle/kunne møte og hvor tilgjengelig de var.

Vi hadde på vår side problemer med å presentere oss og informere om prosjektet på en forståelig måte. Det var vanskelig å forklare hensikten med bruk av teater og psykodrama i norsktrening. Det som var en suksess var den umiddelbare positive responsen på den fysiske aktiviteten som bidro til latter, glede og spontant fellesskap. Det tok vi med oss videre. Vi hadde lært.

Delprosjekt to: Kvinners fortellinger fra to hjemland på IKM våren 2016 og våren 2017

Vi hadde tidligere i ulike sammenhenger hatt forbindelse med IKM. Vi kontaktet dem og fikk leie lokaler. Vi hadde lokaler men så langt ingen deltakere. Imidlertid hadde vi fått vite at flere som var tilknyttet PMV også møttes på kafe Stella, som drives av Røde Kors. Vi gikk på kafe Stella hvor vi traff igjen noen av damene vi hadde møtt på PMV. Vi snakket med flere av kvinnene der og noterte navn og telefonnummer til potensielt interesserte. Vi håpet å få etablert en stabil gruppe som kunne møtes på IKM en gang i uken. Vi ringte alle de interesserte for å informere om når vårt første møte på IKM skulle være. Det kom ni kvinner. Det var gledelig.

Siden prosjektet både hadde en bevegelseskomponent og en verbal komponent (praktisering av norsk) var det viktig for oss å dokumentere, ved videoopptak, den

fysiske aktiviteten i gruppen. Til det første møtet kom det ni kvinner, men på neste møtet kom det bare tre. Vi hadde mistet flere potensielle deltakere. Hvorfor?

En forklaring kan være at de som falt fra opplevde at det krevdes tilstedeværelse fire timer en gang uken, en annen forklaring kunne være at de syntes prosjektet ble for fysisk utfordrende, men den avgjørende grunnen til frafallet var nok at de ikke ville ha video opptak. Vi hadde ikke informert godt nok om video opptaket. Denne «billedskrekken» kom litt uforvarende på oss, og forteller noe om vår kulturblindhet. Men etter mye strev hadde vi etablert en stabil gruppe på tre som vi hadde fem møter med. Vi hadde avklart med dem at det var i orden at vi tok videoopptak av møtene våre. Hvert møte ble filmet. På den måten ble både bevegelse, samtaler og fortellinger dokumentert. Det er disse opptakene som er utgangspunkt for beskrivelsen av virksomheten i gruppen.

Hvert møte begynte med fysiske øvelser. Det førte til en avslappet stemning og etter det gikk praten lett om ulike temaer som de selv valgte. Samtalerepertoaret var bredt. NAV ble et tema som kom opp flere ganger. NAV er en viktig del av deres norgeserfaring. De hadde alle erfaring med NAV. Kvinnene forteller:

På NAV tror de at utlendinger narrer dem. Nav skaper psykiske problemer. Når vi ringer til NAV tar ingen telefonen. Vi får avslag etter avslag. NAV forstår ingen ting. Selv om de har hele mitt liv på papiret, stiller de nye spørsmål hver gang jeg møter dem.

Erfaringene var stort sett negative ved at pengene de får ikke strekker til og at saksbehandlingstiden er lang. Men møtene kan også føre til noe positivt ved at de får hjelp som kan føre til avklaringspenger

Kvinnene dramatiserte NAV- fortellingene ved å spille ulike roller fra sine møter med NAV-ansatte; den strenge, den avvisende og likegyldig og den mer eller mindre imøtekommende. Det er god norsktrening å legge ordene i en annens munn – snakke på vegne av en annen slik de opplever den andre. Vokabularet blir et annet. Dette er et verktøy i den psykodramatiske metoden.

Fortellingene er mange om deres strategi for å leve med knapp økonomi. De handler på tilbud og sender SMS til hverandre for å informere om hvor de beste tilbudsvarene finnes. De reiser til Sverige med buss for å handle. Maten er billigere i Sverige enn i Norge. Kvinnene forteller:

Jeg handler i Sverige. Tar buss fra Grorud og vi drar til Svinesund. Der kjøper jeg halal kjøtt og kylling pålegg. Jeg kjøper en kartong med kylling og pose med kjøtt. Jeg kan ikke bære så mye og har ikke så mye penger. Yoghurt koster ti kroner og det koster 40 kroner her. Det koster 50 kroner med bussen. Bussen går hver dag. Jeg står tidlig opp. Den kjører kl. 09.00 fra Grorud. Vi har to og en halv time til å handle.

De snakker om familie og hvor viktig det er med kontakt over generasjoner. En kvinne sier: *Det er ikke noe liv utenom familien*. De er enige om at familie dreier seg om samhold og omsorg. De viser hvordan bestemor stryker barnebarn på hodet og hvordan en skal hilse og sitte riktig. En skal ikke vise føtter og ikke sitte med bena i kors. De visualiserer kulturelle koder.

Det de forteller sier også noe om deres tilpasning og manøvrering i forhold til norske tradisjoner. De beretter entusiastisk om 17. mai. Nasjonaldagen er nøytral og en ny gledeserfaring uten religiøse overtoner. Omtalen av julen og norsk julefeiring kommer i et mer forsiktig toneleie. De kjøper små juletrær, sier gratulerer og feirer med venner og familie, men gir ikke så mange gaver til barna. Den store gavehøytideligheten er etter endt Ramadan. Noen ganger gir du til fattige. Noen ganger gir en til familie når de har det vanskelig. Men ramadan er også faste.

Du blir sterk i hjertet av å faste. Du faster for Gud, men en blir sliten av å faste og de som ikke kan faste gir penger.

På et av de siste møtene snakket vi om forfengelighet, klær og farge. En hadde med seg mange flotte kjoler som vi fikk prøve. Kvinnene fortalte kjolenes historie. Under kjoleseansen fikk de vist frem nye sider av seg selv. Ny påkledning, andre klær enn de dagligdagse, fremkaller forfengelighet, gamle minner men også savn. Klærne viser tilbake til deres fortid – en visuell påminnelse om et liv de en gang levde. Dette er også en måte å bli kjent med hverandres fortid på.

Vi avsluttet vårsesongen med lunsj på kafe på Grønland. Der utspant det seg en livlig samtale om mat og skjønnhetsmidler. Vi fikk laks og rekesmørbrød. På rekene var det en overflod av majones. De fortalte at majones kunne brukes i håret. Majones i håret et par timer og det blir glatt, fint og sterkt. Om en hadde noen litt for gamle bananer kunne de også brukes i håret med godt resultat. Når en dusjet kunne man bruke epleeddik istedenfor såpe. Da ble huden glatt og fin. Agurk og yoghurt var også anvendbare skjønnhetsmidler. Alt dette lærte vi av hverandre. Det ble en lattermild og hyggelig lunsj med gode råd mot håravfall og slapp hud. Vi skiltes i godt humør og med håp om å treffes igjen, og det gjorde vi.

ERFARINGER FRA DELPROSJEKT TO

Til tross for kvinnenenes ulike livssituasjoner med hensyn til sivilstand og familjestørrelse, barnas alder og egen helse forteller de samstemte historier om NAV, pengevansker, familie, norske ritualer og ramadan. Det viser til en form for felles forståelse av det norske uavhengig av opprinnelsesland.

Dramatisering av ulike roller ble her benyttet som verktøy i norsktrening. Hvert tema som ble iscenesatt fordret at en øvet seg på å beherske og tilegne seg nye språklige domener eller felt. Både gjenstander og situasjoner har sitt eget vokabular

som læres steg for steg. Temamangfoldet i disse seansene mener vi har styrket deres språklige beherskelse, og utvidet deres vokabular. De har også lært noe av og om hverandre.

Avslutningsvis sier de at de kom og ble med fordi det er fint å snakke og det er fint å bli kjent med andre.

Det er bra og det er hyggelig å prate og å snakke norsk. Det er morsomt og det er bra med gymnastikk og teaterlek, sier de.

Med en slik oppsummering kan en si at vi har oppnådd hensikten med dette delprosjektet.

KORTE MØTER VÅREN 2017

Vi møtte alle tre igjen våren 2017. Vi ønsket å bli bedre kjent med dem. Vi møtte dem sammen og hver for seg. Det viktigste med disse samtalene var å få vite mer om hvordan det var å leve mellom to kulturer og ha to hjemland. Hver og en har en historie. Historiene er forskjellige med forskjellige orienteringspunkter og røde tråder. Det være seg en kjærlighetshistorie, en historie om barn i klammeri med norske myndigheter eller fortellingen om hvordan opprinnelseslandet har forandret seg, og at en av den grunn kan komme til å føle seg hjemløs. Historiene er ikke inkludert i rapporten av hensyn til anonymitet.

Det var et vellykket gjenmøte våren 2017. Vi ble bedre kjent med de tre kvinnene ved de historiene de fortalte om seg selv og sitt liv. Dette kjennskapet og den tryggheten vi hadde fått til hverandre førte til at to av dem ble med oss videre i delprosjekt fire høsten 2017 på Furuset.

Delprosjekt tre: Morsmålsstøttet norskundervisning og fortellerteater på Fubiak høsten 2016

Til tross for de vellykkete møtene på IKM hadde vi behov for en bredere kontaktflate og andre måter å tilegne seg norskkunnskaper på. Vi hadde på vårparten 2016 kontaktet en tidligere samarbeidspartner, Shaheen Akhtar, med opprinnelse fra Pakistan. Hun hadde undervisningserfaring, og hadde laget et opplegg med morsmålsstøttet norskundervisning. Shaheen hadde på frivillig basis holdt norskkurs, i hovedsak for pakistanske kvinner på Furuset bibliotek.

I juni møtte vi Shaheen for et eventuelt samarbeid. Utfallet ble at vi skulle inngå et samarbeid hvor hun skulle stå for den strukturerte norskundervisningen, og vi skulle ha ansvaret for den muntlige norsktreningen. Etter å ha presentert prosjektet for bibliotekledelsen fikk vi låne lokaler på Furuset bibliotek og aktivitetshus vederlagsfritt i tre måneder. Biblioteket annonserte vårt prosjekt på sin digitale oppslags-tavle.

Ønsker du å lære norsk raskt og effektivt

Nå har du en sjanse
Morsmålstøttet norskopplæring
Gratis norskkurs nivå A2- B1 med drama

Oppstart 06, september 2016
Furuset bibliotek og aktivitetshus
Tirsdager fra kl.09.00 – 14.30

(3 timer skriftlig med grammatikk og to timer kreativ muntlig praktisering.
Lunsjpause kl. 12.00 til 12.30)

Vær rask, det er begrenset med plasser.

For påmelding send e-post eller sms

Telefon: 40610486 E-post: shaheen_razak@hotmail.com

Shaheen hadde nedlagt et stort arbeid for å rekruttere kvinner til norskundervisning og fortellerteater. Hun møtte opp på Furuset bibliotek hver dag en hel uke i forkant av kurset. Hennes styrke var at hun snakket norsk, engelsk, punjabi og urdu. Både

hennes språkkunnskaper, hennes tilstedeværelse, vårt informasjonsskriv og informasjon på bibliotekets digitale oppslagstavle ga resultater. Vi fikk etterhvert etablert en stabil gruppe. Vi møttes for første gang den 6. september. 19 voksne kvinner og en mann møtte opp. Etter hvert sluttet noen, og nye kom til. De fleste kvinnene var fra Pakistan. Mannen var fra Eritrea. Som i en vanlig skoleklasse var mange ukjente for hverandre.

Vi hadde i alt 12 møter. Møtene varte fra 9-14 og var todelte. Alle møtene forløp likt i den forstand at den første delen var viet norskundervisning med Shaheen, og den andre delen var viet psykodrama og fortellerteater ledet av Wenche. Grammatikkdelen og den muntlige delen var ikke samkjørte i den forstand at teaterdelen ikke tok opp temaer som var blitt berørt i norskundervisningsdelen. I utgangspunktet hadde dette vært ønskelig, men øvelsene fra norskundervisningen var vanskelige å videreføre i teaterdelen. Vi valgte derfor å velge ett tema for hver gang og videreutvikle dette i samarbeid med kvinnene. Dette svekket ikke vår del av prosjektet, da det var heller slik at deltakerne så at det var ulike i måter å lære, forstå og å praktisere norsk på.

I norskundervisningens første del inngikk både grammatikk, leseforståelse og oppgaveløsning. En typisk undervisnings økt kunne begynne med at Shaheen delte ut en tekst på norsk, kopiert fra en anerkjent lærebok. Som et hjelpemiddel hadde hun oversatt vanskelige norske ord både til engelsk og urdu. Vi tre ble involvert i oppgaveløsninger og hjalp til med å besvare spørsmål og rette skriftlige tekster. Det førte til at vi ble kjent med deltakeren. Det viste seg at det var stor forskjell mellom deltakerne med hensyn til deres norskkunnskaper. Vår posisjon vekslet hele tiden mellom å være deltaker og tilskuer. Det var viktig for flyten og fremdriften.

Klokken 12 var det pause, og klokken 12.30 var det vår tur. Denne delen begynte med noen oppvarmingsøvelser, ledet av Wenche. Disse øvelsene ble alltid godt mottatt. Så kunne Wenche be dem om, for eksempel, å fortelle litt om forskjellen mellom skolen i Pakistan og Norge. Oppfordringen til å fortelle viste oss hvor godt eller dårlig de behersket norsk. Det kom frem at de fleste var ganske gode i norsk, men at variasjonsbredden var stor. På slutten av dagen satt Wenche frem to stoler. Når de stilte seg opp bak den ene stolen skulle de si hva de var fornøyd med med hensyn til dagens gang. Bak den andre stolen skulle de si hva de ikke var så fornøyd med. Kvinnene var ganske frimodige. Alle fikk sagt hva de mente, både de som behersket norsk godt og de som var mer usikre språkbrukere. Kritikken som kom, var mer formulert som et ønske om å lære mer grammatikk. Hensikten med deltakelse for flere var å lære så meget at de kunne bestå norskprøve B 1 og B 2 både skriftlig og muntlig.

På grunn av elevenes store variasjon i norskkunnskaper, var vi interessert i å finne mer ut om deres inngang til det norske språk. Deltakerne ble intervjuet om sitt

møte med Norge og om hvordan de hadde lært å beherske norsk. Det var stor enighet om at veien til integrering går gjennom språk som en sa: *snakker man godt norsk føler man seg sterk*. De forteller også at de lærer norsk av barna. Barna retter på dem og det hjelper. Det kom også frem at barnefødsler skaper avbrudd i norskkopplæringen. En fortelle at hun begynte på norskkurs da det yngste barnet var 11 måneder, men så fikk hun barn nummer to og tre og ble hjemme i 5 år uten norskundervisning. Da den yngste ble 4 år begynte hun aktivt å lære norsk for å kunne få jobb. Veien til jobb og språkbeherskelse er lang. Det fremgår av det en annen forteller.

Jeg kom fra Pakistan i 1995. Jeg har fem barn. Jeg har ikke mye utdanning fra hjemlandet mitt. Nå har jeg kurs for å kunne jobbe i kantine og barnehage, men for å jobbe i barnehage må du ha norsk på nivå 3. I kantine på nivå to. Jeg har norsk på nivå to. Jeg vil fortsette å lære mer norsk. Det norskkurset i 2016 var bra for meg. Jeg vil lære mer norsk og jeg vil arbeide.

Det er en gjennomgangsmelodi. De vil lære mere norsk og de vil arbeide, men det tar tid.

I begynnelsen var det uklart for deltakerne på kurset, og kanskje for oss også, hva det hele skulle kunne ut i. Poenget var jo for oss å ta fatt i hva de, kursdeltakerne, selv kunne bidra med. På et av de første møtene ble alle bedt om å komme opp på tavlen for å skrive navnet sitt, for så å si hva navnet betydde. Da vi hadde alle navnene, improviserte Wenche en fortelling med utgangspunkt i navnenes betydning. For å få en ide om hvordan bryllup ble feiret i Pakistan ba vi dem fortelle om hvordan brylluper skulle være. De fortalte hvordan bryllup ideelt sett skulle være; Bryllupsfesten skal vare i tre dager. Bruden skal være kledd i rødt, for rødt betyr glede. Mannen kan kle seg som han vil. Det skal være mange gjester og mye mat. De viste hvordan brudens hender ble dekorert med henna og hvordan håret ble «salvet» med olje. Så viste de hvordan de gikk rundt bruden med penger i hendene, som en velsignelse. De fortalte at pengene ble samlet inn og gitt til de fattige. Under dette velsignelsesritualet sang flere av damene. Det var en flott oppvisning og vi tenkte at det kanskje var en begynnelse på en forestilling. Det var en samstemt fortelling som kom frem. De supplerte hverandre ivrig, og bryllupsfortellingen fikk flere lag: påkledning, mat og rituelle handlinger.

Etter denne ideelle fortellingen fortalte mange om hvordan det hadde vært i deres eget bryllup. Få av de tilstedeværende hadde hatt et stort tredagers bryllup. Realitetene viste seg å være langt fra idealene. Det ble åpenhjertige meningsutvekslinger om ekteskap og giftermål.

Vi lærte at det er forskjell på forestillinger om hvordan det bør være og hvordan det er for den enkelte. Ved å fortelle om hvordan det hadde vært for dem, fikk de god trening i å formulere egne erfaringer på norsk. Etter denne seansen utarbeidet Wenche et manus, en bryllupshistorie basert på navnene. Hver enkelt av deltakerne fikk utdelt en rolle som de skulle øve på. Denne historien ble en del av avslutningsforestillingen.

Etter et par møter spurte vi damene hva de husket av bryllupsfortellingen. Det går ikke alltid som en venter. De husket svært lite. Bryllupsfortellingen var det ingen eller få som refererte til, men det virket som om navnenes betydning inspirerte, for flere kom til å fortelle eventyr fra hjemlandet. Et eventyr som ble fortalt kjente vi (norske) godt. Det var en av Æsop fabler – en universell fortelling om hvordan det går når en narrer. Vi bestemte oss for å dramatisere fortellingen om gjetergutten som ropte ulv, ulv. Det ble en liten teaterscene. Her fikk alle en rolle; en fikk rollen som gjetergutt en, en annen fikk rollen som ulv og resten ble landsbyboerne som ble narret. Vi øvet på eventyret til de mestret rollene sine. Ikke bare skulle teksten læres, rollene skulle spilles og skuespillerne skulle bevege seg. Ulven skulle være farlig og gutten skulle være nonsjant og kjede seg litt. Landsbyboerne skulle bli forarget. Alle lærte replikkene sine og spilte rollene sine. Etter gjentatte øvelser **viste gutten** at han kjedet seg, ulven **ble** farlig og landsbyboerne **ble** forarget. Det fikk de vist på avslutningen.

Vi hadde fått låne den store salen, Hagerup salen, til avslutningsforestillingen. Innholdet i en forestilling – en avslutning basert på fortellerteaterets virksomhet - begynte å ta form. Vi hadde etter hvert fire små scener som ble til en forestilling. Diktet Regn, regn av Sigbjørn Obstfelder, eventyret om ulv, ulv, en bryllupsfeiring basert på navn (vedlegg 1) og egne små fortellinger (vedlegg 2). Diktet lærte de utenat med koreografi og eventyret om gutten og ulven kunne de utenat. Til teaterstykket om en bryllupsfeiring hadde de tekststøtte. Morsom var også deres respons på oppfordringen om å bidra med en liten fortelling enten om seg selv eller en tradisjon fra hjemlandet. Det var et vidt spekter av temaer de bidro med. Det var en herlig variasjon av små personlige historier. Vi hadde nok å vise frem til at vi kunne invitere til en forestilling. Vi laget plakat for å informere om forestillingen og mange kom. Både representanter fra bydelen, Furuset bibliotek, Norske Kvinners sanitetsforening og Oslo kommune var tilstede.

Velkommen til kreativ avslutning

Morsmålstøttet norskopplæring

Dere får små smakebiter av vårt kreative arbeid i muntlig norskopplæring.

Tirsdag 29. november kl. 12.00 i Hagerupsalen, 2. Etasje

Norskopplæring: Shaheen Akhtar i samarbeid med
Prosjektet: "Kvinneres fortellinger fra to hjemland"
Støttet av: Norske Kvinners Sanitetsforening/ExtraStiftelsen

Kunstnerisk leder: Wenche Medbøe
Prosjektleder: Kirsten Danielsen
Koordinator: Bjørg Moen

Det ble en flott forestilling og etterpå en hyggelig lunsj for alle deltakere. Under samtaler ved lunsjen kom det frem at fellesskapet kvinnene imellom hadde vært svært viktig for dem. De hadde gledet seg til møtedagen. Flere hadde fått selvtillit av å måtte stå på scenen å fremføre små historier, resitere dikt og spille teater. Det hadde de aldri trodd at de skulle kunne våge den første dagen på norskkurset. De ga uttrykk for at deltakelsen på kurset hadde vært en emosjonell positiv opplevelse.

For å opprettholde kontakten og undersøke interessen for videre norsktrening inviterte vi våren 2017 deltakerne til et gjensynsmøte. Vi ville informere dem om den tenkte veien videre og å høre om de var interessert i å være med på et nytt prosjekt som hadde tittel «Dramagruppe og tekstilverksted». Seks av de opprinnelig 15 deltakerne møtte opp samt en fra vårt arbeide på IKM. Wenche ledet gjensynsmøtet. De viste stor interesse for videre deltakelse i vårt neste prosjekt høsten 2017.

ERFARINGER FRA DELPROSJEKT TRE

Prosjektet der vi kombinerte morsmålsstøttet norskundervisning med teater og psykodrama metoder var vellykket. Norskundervisningen krevde forpliktende deltakelse. Det førte til at det ble en stabil gruppe som teaterdelen dro nytte av. Vi opparbeidet et tillitsforhold til kvinnene som var nødvendig for fremdriften og for deltakelse i det som i utgangspunktet for mange var litt fremmed – fremføring på en scene. Det gledelige var at de kvinnene som i begynnelsen hadde sagt lite, gjorde store fremskritt når det gjaldt norskkunnskaper. De hadde lært både gjennom grammatikalske øvelser og psykodrama. De øvde på diktet og eventyret gang etter gang. Diktet ga rytme til språket. Når de spilte teater og fortalte, ble oppmerksomheten rettet både mot innhold, bevegelse og språk. Alle klarte noe og om ikke alle klarte alt var de ikke så farlig, for sammen fikk de det til. Det var en kollektiv prestasjon og presentasjon. Det var bemerkelsesverdig hvordan enkelte hadde vokst rent språklig. Den språkbeherskelsen flere har tilegnet seg gjorde forestillingen mulig.

Delprosjekt 4. Tekstilverksted og fortellerteater høsten 2017

Høsten 2017 hadde som formål å trene norsk muntlig i fellesskap og å lage en teaterkulisse til en teatervisning. Eline Medbø skulle lede tekstilverkstedet og Wenche Medbø skulle lede dramadelen. Igjen møtet vi stor velvilje på Furuset bibliotek og aktivitetshus og fikk låne lokalene en dag i uken vederlagsfritt. Tidlig på høsten 2017 tok vi kontakt med Bydelsmødrene på Furuset og Røde Kors i Oslo for å informere om oppstarten av et nytt prosjekt. Vi tok kontakt med alle som vi tidligere hadde arbeidet med, og inviterte dem til nytt samvær. Vi hengte opp plakater på Furuset bibliotek, og prosjektet ble presentert på bibliotekets digitale oppslagstavle. Vi informerte om oppstart den 12. september og avslutning den 29. november, og at deltakerne som fulgte hele prosessen skulle honoreres, og vi sørget for lunsj. Vi

bestemte også at de skulle få reisepenger. Vi ville ikke at utgifter til en trikkebillett skulle hindre deltakelse.

TEKSTILVERKSTED OG DRAMAGRUPPE

MUNTlig NORSKTRENING I MORSOMT FELLESSKAP

Velkommen til muntlig norsktrening i
dramagruppe med tekstilverksted på
Furuset bibliotek og aktivitetshus
på Krabben i 2. etasje,
tirsdag 12. september kl.11:00.

Dramagruppen ledes av skuespiller
Wenche Medbøe og tekstilverkstedet ledes av
tekstilkunstner Eline Medbøe.

Tekstilverkstedet er hver tirsdag kl.11:00-15:00
i åtte uker, og dramagruppen fortsetter til
samme tid frem til visningen 28. november.

Vi skal øve på dramatekster og lage
drakter og kulisser til en liten dramavisning i
Hagerupsalen tirsdag 28. november,
snakke norsk og ha det morsomt!

ALLE ER VELKOMNE TIL Å DELTA!
VENNLIG HILSEN WENCHE, ELINE OG BJØRG

Det var lagt opp til 12 møter inklusive en avslutningsforestillingen. Til det første møtet kom det fem. To tidligere deltakere fra IKM, en fra kurset på Furuset høsten 2016 og to nye. Til det neste møtet kom det bare fire. Det var for få deltakere, men etter tre ganger spurte noen om de kunne ta med seg venninner. Det sa vi selvfølgelig ja til. De hadde hatt det moro på de tre foregående møtene, og opplegget virket ufarlig. Til det fjerde møte kom det ti. Det var i hovedsak nettverket til tidligere deltakere fra IKM, som kom til å utgjøre den stabile gruppen. Det kom stadig til nye etter hvert som flere fikk høre om oss. Vi kunne være opp til 19 personer, men det spilte ikke så stor rolle for opplegget var ganske fleksibelt, og det var lett for de nye og falle inn i arbeidsrytmen.

På møtene våre på IKM, våren 2016, hadde vi snakket mye om trær. Dette temaet videreførte vi høsten 2017 på tekstilverkstedet og i dramadelen. Trær var et nøytralt tema, men også et tema som fremkalte minner. Det var lett å snakke om og det var lett å lage bevegelser som fremstilte trær. Fortellinger om og tegninger av trær bandt teaterdelen og tekstilverkstedetsdelen sammen.

Hvert møte varte i tre timer og var todelt. Allerede etter det tredje gangen begynte møtene å ta form. Wenche ledet gruppen på samme måte som tidligere. Møtene begynte alltid med lette oppvarmingsøvelser. For å skape mer bevegelse ble folkedansen «Eg ser på deg og du ser på meg» introdusert. Det ble øvet på sangen og det ble danset. Etter den bevegelige delen av dagen var det tid for tegning. Deltakerne skulle tegne et tre – sitt tre. Det ble tegnet mangotrær, plommetrær, vintergrønne trær, avocadotrær og mange, mange flere slags trær. En fortalte at hennes far plantet et mangotre i hage hver gang det ble født et barn i familien. Mangotreet har magisk kraft. Det hjelper barnløse til å få barn. En leste opp et dikt hun hadde skrevet om trær:

Tre, tre, tre
Vi kommer alle fra trær.
Familien er trær
Skolen er trær
Livet er som trær
Vi går tilbake til trær
Noe vokser
Noe dør
Livet er som trær

Dette diktet lærte alle utenat og leste det i kor på avslutningen.

Forfatteren hadde også skrevet et dikt om kjærlighet som ble fremført.

Vår kjærlighet var som et tre
Med sine røtter
Sine sterke grener
Sine lyse farger
Sin utstråling
Sin renhet
Treet var som kjærligheten
Som de elskedes drikk
En gang var vi de vakreste trærne i livets skog
Så kom vinden –livet vind – livets sterke vind
Bladene falt til jorden
Treet stod nakent og dødt
Ingen kjærlighet lenger ingen lyse farger
Ingen utstråling
Ingen renhet
Ingen sterke grener
Kjærlighetspakten var brutt

Wenche utvidet tekstene og dramatiserte teksten (se vedlegg 3). Øvelse gjør mester og på avslutningsforestillingen fikk de vist frem hva de hadde øvet på – både det tekstlige og det bevegelige.

Den andre delen av dagen, etter en felles lunsj, var viet teaterkulissen som skulle bli til et tre. Eline hadde med seg en stor bunke stoff som deltakerne fikk boltre seg med for å lage treets stamme og røtter. Sysamlingene ble trivelige stunder med hyggelig småprat. Deltakerne broderte ord som skulle henges på treet. De valgte selv ord de ville brodere. Det var ord som var viktige for dem. Det var ord som hadde med livet selv å gjøre: som fred, kjærlighet, ansvar, familie håp og tro, og det var ord som knyttet an til treets frukter som: plommer og morbær. På et av de tidlige møtene ble kvinnene oppmuntret til å fortelle en liten historie fra barndommen. Historiene kom mens kvinnene satt og sydde. Først kom historien om bukser. Den historien inspirerte andre til å fortelle små historier. Mange kom på at de hadde en historie å fortelle, en historie med et lite overaskende poeng. Det ble morsomme seanser. Historiene de fortalte ble skrevet ned i forkortet og noe redigert form. Fortellerne fikk sin nedskrevne historie for å øve seg på å fremføre den til avslutningsforestillingen (vedlegg 4).

Vi hadde fortalt historier, sunget, sydd, danset og lest dikt. Men vi hadde behov for å få vite hva de var fornøyd med og om det var noe vi, som etter deres mening, kunne gjøre bedre. På et av de siste møtene ble igjen de to stolene satt frem, som hadde gitt oss mye informasjon i delprosjekt 3. En stol for det som var bra og en annen stol for det som kunne vært bedre. Den generelle meningen var at det hadde vært hyggelig, og at de hadde lært mye om og av hverandre. De mente også at de små historiene ga god mening. Det å fortelle historier er en god måte å lære norsk på, mente de. Det fikk dem til å huske ting de hadde glemt, både fine og litt triste ting. En sier: *Jeg hadde glemt fortellingene. Den kom frem her. Jeg husket en historie som var glemt.* Historiene fremkalte minner, men det gjorde også nål og tråd. For mange ble kunnskap fra barndommen hentet frem og bragt til live. De hadde sydd i hjemlandet, men ikke tatt i en nål etter at de kom til Norge.

En sier:

Etter at jeg kom til Norge har jeg ikke sydd før nå. Jeg har ikke sydd siden jeg var barn.

En annen sier det samme:

Jeg sydde da jeg var liten. Det kommer tilbake når jeg syr her. Tiden kom tilbake da jeg begynte å sy.

Hun oppsummerer sin erfaring med tekstilverkstedet ved å si:

Dette kurset er forskjellig. Vi syr, sitter sammen og snakker.

Det var generelt gode tilbakemeldinger om samvær, om å treffes og å sy. Men siden vi også hadde som formål å praktisere norsk, var det gledelig da en sa:

Jeg har vært syv år hjemme, og ikke snakket norsk. Da jeg kom hit, begynte jeg å snakke norsk igjen.

En annen sier omtrent det samme:

Jeg var ti år hjemme. Jeg snakket bare mitt språk. Nå når jeg er her og snakker kommer den (norsken) automatisk tilbake.

En annen sier:

Veldig bra kurs. Hyggelig. Jeg har vært på mange norskkurs som er kjedelige og stressende. Alle andre kurs er stress og oppgaver. Her er det ikke noe stress og ingen prøver. Dette er morsomt. Dette er en hyggelig måte å lære norsk på. Ingen vil droppe ut her. Vi lærer å uttrykke oss muntlig og vi har lært nye ord.

For oss var det gledelig at det var en samstemt positiv opplevelse for dem. Som en sa: *Vi trenger alle å le og å være litt glade*. Forskjellen i kulturell tilhørighet - landbakgrunn - ble opplevd som positivt. De og vi lærte om og av hverandre.

Men alt har en slutt. Slutten på delprosjekt fire var forestillingen den 28. november. Vi hadde invitert mange gjester og det kom mange fra bydelen, Røde Kors og Oslo kommune.

**VELKOMMEN TIL AVSLUTNING AV
KVINNERS FORTELLINGER FRA TO HJEMLAND**

TIRSDAG 28. NOVEMBER KL.13.00

**I HAGERUPSALEN, 2. ETASJE, FURUSET BIBLIOTEK- OG
AKTIVITETSHUS.**

DET BLIR OPPTREDEN MED DANS, POESI OG FORTELLINGER

SOM ET LEDD I MUNTLLIG NORSK TRENING

INSTRUKTØR: WENCHE MEDBØE

**SCENOGRAFI TEKSTILKUNSTNER:
ELINE MEDBØE - SAMMEN MED KVINNENE**

**ADMINISTRASJON: BJØRG MOEN
PROSJEKTLEDER: KIRSTEN DANIELSEN.**

Det blir enkel servering etter visningen.

ALLE ER VELKOMNE!

Wenche hadde laget et opplegg for avslutningsforestillingen. Eline monterte treet damene hadde vært med på å sy, og alle tegningene deres ble hengt opp på veggen. Det ble flotte kulisser som var rammen rundt forestillingen. Vi informerte de tilstedeværende om hvordan vi hadde arbeidet med forestillingen. Forestillingen begynte med folkedansen. De som hadde skrevet små historier leste dem opp. Hver og en gikk frem og viste det treet de hadde tegnet, sa hvilke frukter det bar og pekte på hvilke ord de hadde brodert på treet. Så var alle med på å fremføre diktet om trær og kjærlighet. Etter dikt opplesing danset flere av deltakerne danser fra hjemlandet, før vi alle både deltakere og tilskuere danset folkedansen.

Vi hadde i forkant av avslutningsforestillingen hatt kontakt med to fotografer, en som tok bilder og en som tok videoopptak av forestillingen. Vi hadde også informert damene om at de kom. Et par hadde sagt de ikke ville bli fotografert og det ble respektert (vedlegg – video).

ERFARINGER FRA DELPROSJEKT FIRE

Vårt formål var å skape en arena for samvær, norskpraksis og fortellerteater. Det mener vi at vi har fått til, når vi undersøker hva kvinnene sier og at oppmøtet stabiliserte seg. De kom i dårlig vær og noen med vonde knær. Mange har erfaring for at dårlig vær er et hinder for oppmøte, men de kom, for de gledet seg. Men vi skal ikke underslå at både betaling, gratis lunsj og trikkekort var med på å stabilisere gruppen. De gledet seg til å treffe andre og hverandre og til å være i virksomhet – til å sy, fortelle historier og til å bevege seg. De gledet seg til møtene og ville gjerne fortsette. Bedre skussmål kan en vel ikke få. Å brodere var et populært tiltak. Det å sitte rundt et bord og gjøre noe som ikke krever alt for stor konsentrasjon, gjorde at samtalene kom i gang.

Oppsummering

Etter to års strev med prøving og feiling kom vi i mål. Det har tatt tid. Vi har hatt mange møter, men vi mener at vi har lykket. For å rekruttere deltakere til teaterprosjektet var det et organisatorisk vellykket grep å gå i kompaniskap med andre: med målrettet morsmålsstøttet norskundervisning på den ene siden, og tekstilverksted på den andre siden. Det har vært to ulike måter å tilnærme seg språk på. Ord har i alle prosjektene satt kroppen i bevegelse. Ordene har kommet. Hos noen først famlende, så mer flytende. Som nevnt har det vært en fryd å se hvordan noen har vokst språklig og hvordan selvtiliten økte når de øvet på å fremføre tekster på en scene.

Prosjektene har hatt noe ulik hensikt. Delprosjekt med morsmålsstøttet norskundervisning var blant annet rettet mot at deltakerne skulle bestå norskprøver, samt at de skulle praktisere norsk på en friere måte enn grammatikalske øvelser tillot. Det

siste delprosjektet med tekstilverksted viste til et behov for en mer avslappet og leken tilnærming til norskundervisningen, men også her var det deltakere som ønsket å ta eksamen i norsk. Tilbudet vårt ble benyttet som et av flere for å tilegne seg norsk. Det vi har lært er at det er mange veier til målet, som er språkbeherskelse.

De som har vært med har lært og praktisert norsk på nye og ofte for dem uventede måter. Arbeidsmetoden teater og psykodrama har som hensikt å skape tillit, noe vi har lykket med. Dette er helt nødvendig for fremdriften i hele prosjektet, og for å gi deltakerne mot til å stå overfor et publikum på en scene.

En ting er språk. Noe annet som også ble sterkt understreket av deltakerne var at samværet med andre hadde vært en emosjonell positiv opplevelse. De hadde fått nye bekjente og kommet seg ut av hjemmet. Kanskje er det slik at språktilegnelsen går lettere og ordene faller en lettere i munn når en er i trygge og emosjonelt støttende omgivelser. Det har vi vært med på å skape.

Litteraturliste

Danielsen, K. (2008): *Neste stopp Nordpolen*. Orkana forlag, Oslo

Ingebretsen, R., Thorsen, K. og Myrvang, H. (2015): *Livsmot og mismot blant eldre kvinner med innvandrerbakgrunn*. Aldring og helse. Oslo.

Ingebretsen, R., (2010): Omsorg for eldre innvandrere. Samlede prosjekterfaringer. Nova-rapport 15/10. Oslo.

Moen, B. (2002a): *Når hjemme er et annet sted*. Nova- rapport 8/02. Oslo.

Moen, B. (2002b): *Eldresentre på ukjent vei. Flerkulturelle møter mellom eldre mennesker*. Nova-rapport 16/02. Oslo.

Sverre, B. L. (2016): *Migrasjon og helse. En etnografisk studie av eldre pakistanske kvinner i det norske samfunnet*. Universitetet i Oslo Institutt for medisin og helse. Det medisinske fakultet.

Vedlegg fra Forestillingen den 29 november 2016 på Furuset bibliotek og aktivitetshus

Vedlegg 1: Æsops fabel: Ulv! Ulv!

Manus og regi: Wenche Medbøe

KOR: (1) Det var en gang en gutt som passet en stor flokk sauer for folk i landsbyen. Hver morgen samlet han sammen sauene og drev dem ut på beite.

Gutten; Kom nå kom nå, sikka sikka sikka. (*noen sauer kommer frem*)

KOR: (1); Der gikk de hele dagen og beitet. Om kvelden samlet han dem sammen og drev dem tilbake til landsbyen.

Gutten; Kom nå kom nå, sikka sikka sikka. (*sauene samler seg rundt ham*)

KOR: (1); Hver dag hadde de det fint der oppe i fjellet og sauene ble gode og fete.

Men så begynte gutten å kjedet seg, sauene gikk bare og gresset og gresset fra morgen til kveld. Plutselig begynte han å rope:

Gutten: «Ulv! Ulv! » «Ulv tar sau! »

KOR: (2); Folkene i landsbyen kastet det de hadde i hendene og løp alt de orket for å redde sauene. Men da de kom frem så var det ingen ulv. Bare gutten som stod der og lo.

Gutten: Å så dumme dere er jeg bare tulla med dere.

KOR: (2); De ble sinte: ikke tull med oss! ikke tull med oss! ikke tull med oss! Nå gikk det bra en lang stund. Men så kjedet gutten seg igjen og ropte:

Gutten: «Ulv! Ulv! » «Ulv tar sau! »

KOR (3); Folkene i landsbyen kastet det de hadde i hendene og løp alt de orket for å redde sauene. Men da de kom frem så var det ingen ulv. Bare gutten som stod der og lo.

Gutten: Å så dumme dere er jeg bare tulla med dere

KOR: (3); Nå ble de ble veldig sinte **og sa** ikke tull med oss! ikke tull med oss, ikke tull med oss!

Men gutten han ropte flere ganger og hver gang han ropte kom alle fra landsbyen løpende. Men det var ingen ulv der.

KOR: (4) Vinteren kom og det ble mørke kvelder. Gutten holdt på å samle sammen alle sauene for å dra hjem til landsbyen. Og plutselig kom ulven.

Gutten; Kom nå kom nå, sikka sikka sikka.

KOR: (4) ; Men sauene var redde og løp rundt og gav seg til å breke. Bæ bæ bæ bæ bæ

Da så gutten en lang, grå skygge som nærmet seg flokken, Han ble veldig redd, for ulven var stor og farlig.

Gutten: Hjelp! Hjelp! «Ulv! Ulv! Ulv tar sau!» Hjelp! Hjelp! Ulv! Ulv! Ulv tar sau!

KOR: (4): Men denne gangen, kom det ingen folk løpende fra landsbyen for å hjelpe!

De så opp da de hørte ropene, men de ristet bare på hodet og sa til hverandre: "Nei, nei, nei, ikke en gang til! Han har tullet og narret oss en gang for mye!"

Og Ulven tok hele saueflokken.

ALLE: Moralen er: Ingen tror en som lyver – selv om han snakker sant!

Vedlegg 2: En bryllupsfortelling

Manus og regi: Wenche Medbøe

Shazia fortelleren: (betyr kostbar): Det var en gang en jente og en gutt som skulle gifte seg. Hun het Sadia, et navn som betyr uskyld og hun skulle gifte seg med Khalid som betyr evighet. Det er tradisjon at brudens familie skal lage bryllupsfesten.

Sadia: Men i min familie må vi gjøre det på en annen måte. For min mor Sajida, som betyr, den som faller på kne og Kalids mor, Abida, som betyr kvinne i bønn, trenger hjelp for mennene deres er døde og de må klare alt sammen alene.

(hun går til Sajida og Abida) (de to står på kne)

Sadia: Kjære mor Sadjia, og kjære mor Abida, Dere to vil lage en vakker bryllupsfest for oss. Hvor vil dere be om hjelp?

Sajida: Vi kan spørre onkel Habte. Habte betyr rikdom.

Abida: Kanskje han vil hjelpe oss?

Sajida: Hans rikdom er hans store vakre hage med alle slags blomster, frukter og trær. Han bor under det høye fjellet med ørneredet.

Abida: Og han er en gavmild og klok onkel. Vi drar til onkel Habte.

Sajida: Kjære onkel Habte, min datter Sadia skal gifte seg.

Abida: Med min sønn Khalid.

Sajida: Det kommer mange gjester og vi vil lage en vakker bryllupsfest.

Abida og Sajida: Vil du hjelpe oss?

Habte: Abida og Sadjia dere er trofaste kvinner som strever og arbeider. Dere skal få hjelp.

Abida og Sajida: Takk kjære onkel Habte.

Shazia forteller: Onkel Habtes datter heter Fatima, som betyr profetens datter.

Han ber henne hjelpe.

Habte: Fatima, kan du hjelpe disse trofaste kvinnene så de kan lage et vakkert bryllup for Sadia og Khalid.

Fatima: Ja far, vi har den vakreste hagen i hele landet. Vi kan plukke blomster og frukter i hagen, får vi lov til det?

Habte: Plukke så mye dere vil. Men pass på at fruktene er moden og uten skader og at blomstene er på sitt vakreste.

Fatima: Det skal vi, kjære far.

Sajida: Jeg vil be Nasreen, som betyr blomst om å hjelpe oss, hun vet hvilke blomster som er de vakreste.

Abida: Og jeg vil be Samar, som betyr frukt, om hjelp, for hun vet om den fineste frukten.

Fatima: Kom vi går til Nasreen og Samar.

(de går sammen til Nasreen og til Samar)

Sajida: Nasreen og Samar, vi skal pynte til bryllupet for Sadia og Khalid kom og hjelp oss.

Abida: Vi skal plukke blomster og modne frukter, i onkel Habtes hage og lage til bryllupsfesten.

Nasreen: Å ja, jeg skal hjelpe dere å finne de vakreste blomstene.

Samar: Bare de friskeste og beste frukter skal disse to unge ha i sitt bryllup.

Sadia: Jeg var lykkelig og gledet meg til og gifte meg med Khalid og til den store bryllupsfesten.

Vi lager bryllups seremoni

Shazia forteller: Det ble et vakkert bryllup, det ble pyntet både med blomster og frukter. Men så skjedde det noe fryktelige. Ørnen Shaheen kom flygende ned fra fjellet Shaheen: Jeg ørnen Shaheen, så alle blomstene og all den deilige frukten. Det skal bli mitt, mitt, mitt! Alt skal bli mitt, mitt, mitt!

(ørnen flyr rundt gjestene, de blir redde, ørnen tar alle blomstene og frukten og flyr vekk)

Shazia fortelleren: Alle var som forstenet. Bruden begynte å gråte.

Mørket senket seg over jorden og plutselig hørtes nattergalen Shabanas sang.

Shabana: synger. *(mens hun vandrer rundt alle som står forstenet. Hun trøster bruden)*

Shazia forteller: Det begynte å blåse det var den paradisiske vinden Saba.

(Saba den paradisiske vind blåser over og rundt gjestene og bruden)

Saba: Vær ikke redde, ta imot den paradisiske vind, jeg skal blåse bort ørnenes mørke skygge, og blåse bort ørnens rede, så ørnen må fly langt, langt av sted og aldri komme tilbake mer.

Shazia forteller: Nå kom månen Pranisha til syne. Så alle kunne se hverandre igjen og bruden sluttet å gråte

(Månen Pranisha beveger seg langsomt rundt alle gjestene, og skinner ekstra på bruden)

Pranisha: Jeg kommer med månelys et så dere kan se i mørket. Og trøste hverandre.

Midah: Jeg hyller deg måne, du lyser så vakkert i mørket og gjør oss trygge. Skinn på vårt vakre brudepar, du bringe lykke til de unge nygifte.

(hyllet månens lys)

Shazia forteller: Nå kom tre feer frem til brudeparet med gaver.

Micbah: Mitt navn er Micbah som betyr lys. Min gave er lys. Den evige flamme skal brenne, å gi dere varme og lys, så dere aldri skal fryse eller gå dere vill i mørket.

(Micbah inn med lys)

Ateeq: Mitt navn er Ateeq som betyr fred. Jeg gir dere fredens gave. Harmoni, vennskap og forsoning så alle deres dager blir fruktbare og gode.

(så kom Ateeq med fred)

Chihan: Mitt navn er Chihan, som betyr hele verden. Jeg gir dere en stor gave og et stort ansvar. Alt dere gjør og sier, all glede og sorg, i motgang og forsoning, skal bli et budskap som når ut til hele verden.

(Så kom Chihan som betyr " hele verden".)

Shazia forteller: Mitt navn er Shazia, som betyr kostbar. Jeg bringer den kostbareste av alle gaver, kjærligheten! Kjærligheten til hverandre og til alle rundt dere. Lever dere med kjærlighet i hjertet, så skal dere leve lykkelig alle deres dager.

Vedlegg 3: Hodas dikt.

Manus og regi: av Wenche Medbø

TRÆR ER -
FOR HÅP -
FOR DRØMMER -
FOR FREMTID -

HVA SKAL SKJE? -
HVA ER MULIG? -

TRÆR HAR RØTTER - MENNESKER HAR FØTTER!
TRÆR HAR RØTTER - MENNESKER HAR FØTTER!
HVORDAN FÅ RØTTER I ET NYTT HEMLAND?

IKKE GLEM HVOR DU KOMMER FRA!
IKKE GLEM - IKKE GLEM -

HUSK TRADISJONENE!
IKKE GLEM - IKKE GLEM!

SAMMEN ER VI STERKE!
IKKE GLEM - IKKE GLEM -

I NORGE ER JEG EN FREMMED.
I HEMLANDET ER JEG EN GJEST
EN SOM KOMMER OG DRAR IGJEN.

MEN BARNA BLIR NORSKE!
BARN LÆRER FORT, DE LÆRER NORSK FORT.
ER DET NOEN FREMTID?
FOR MEG? FOR BARNA?

IKKE GLEM HVOR DU KOMMER FRA!
IKKE GLEM - IKKE GLEM -
HUSK TRADISJONENE!
IKKE GLEM - IKKE GLEM!
SAMMEN ER VI STERKE!
IKKE GLEM - IKKE GLEM -
VI MÅ FINNE NYE RØTTER!
VI MÅ LÆRE NORSK -
VI MÅ LÆRE NORSK
VI MÅ FINNE NY KULTUR.
VI MÅ LÆRE NORSK -
VI MÅ LÆRE NORSK
VI BOR I NORGE NÅ.
NYE RØTTER?
NY KULTUR?
VI BOR I NORGE NÅ.
DER FAMILIEN ER - DER ER DU HJEMME.
DER VENNENE ER - DER ER DU HJEMME.
DER JOBBEN ER - DER ER DU HJEMME.
VI BOR I NORGE NÅ.

Vedlegg 4 Små historier

EN LITEN HISTORIE OM BUKSER

Jeg var ti år og gikk på skole. Jeg likte bukser veldig godt. Jeg ville gjerne ha bukser. men moren min ville ikke kjøpe bukse til meg. det var ikke lov for piker å gå med bukser på skolen. pappa kom hjem fra Frankrike. Jeg sa til pappa at jeg gjerne ville ha bukser han sa vi skulle kjøpe bukser, men mamma sa: ikke kjøp bukser. bare kjøp kjole. Jeg sluttet på skole etter fire år og var hjemme i to år. Jeg giftet meg da jeg var 19 år. mannen min var veldig flink og snill. han kjøpte bukser til meg. Da mamma så jeg hadde fått bukse sa hun: Bukse skal være på menn ikke på damer, men da jeg besøkte pappa i Frankrike hadde jeg på bukser.

Historie fra Marokko

EN FORTELLING OM SÅPE OG KAKE

Jeg husker det godt. jeg var 16 år. Familien skulle ha besøk av min nieses forlovede. det var første gang han var på besøk hos oss. Vi skulle servere kaker og te. Vi tenkte vi skulle narre han litt. Vi hadde et såpestykke som var helt likt det kakestykket vi skulle servere. Vi delte opp kakestykket og såpestykket i fine små biter og la kaken og såpen på hvert sitt fat. Vi pyntet fatene fint med pistasjnøtter. Vi satt rundt bordet og drakk te. men så kom tanten min på besøk. Vi serverte henne te. hun ville gjerne også ha kake, men uten at vi fikk sagt noe tok hun såpekakestykket og spiste. Vi ble veldig forskrekket for det var jo forloveden som skulle ha såpekaken og ikke tante. Hun fikk såpeskum rundt munnen, men bare lo – heldigvis.

Historie fra Pakistan

HVORDAN JEG BLE LABORATORIEASSISTENT

Da jeg var liten pike likte jeg ikke å gå på skole. hver dag når jeg skulle gå på skolen gråt jeg og gråt jeg. Jeg ville ikke gå på skole, men moren min sa jeg måtte gå på skole for å få jobb når jeg ble voksen. Så jeg gikk på skole selv om jeg ikke ville, for moren min sa jeg måtte. jeg gikk på ungdomsskole og videregående skole. Da jeg var ferdig med skolen fikk jeg jobb som laboratorieassistent. Den første dagen jeg var på jobb takket jeg moren min fordi hun hadde sagt at jeg måtte gå på skole selv om jeg ikke ville. Nå er jeg glad for at moren min var litt streng. mitt mål er å bli flinkere i norsk og å bli laboratorieassistent her i Norge.

Historie fra Sri Lanka

EN LITEN HISTORIE OM SURMELK

I vårt hjemland er det veldig varmt, derfor drikker alle surmelk hver morgen. Jeg hatet surmelk, for det var så mange klumper i den og så liknet den på babygulp. Pappa sa jeg måtte drikke surmelk for ellers ville jeg bli syk og få gulsott. Jeg ville ikke, men pappa sa jeg måtte smake, men jeg ville ikke og løp bort. Hele familien løp etter meg. En fetter fikk tak i meg og tok meg med hjem. Pappa ble veldig sint og jeg måtte drikke surmelk. Jeg kaste opp og ble litt syk. Da sa pappa at jeg ikke behøvde å drikke surmelk. Da jeg kom til Norge så jeg at surmelken var annerledes. den var myk og fin og uten klumper. Da jeg hadde smakt på den ringte jeg til pappa og sa jeg hadde drukket surmelk. Han gratulerte meg.

Historie fra Pakistan

BEGJÆR ETTER BÆR

Jeg var 7–8 år. Vi bodde på landsbygda med mange slektninger. Jeg var veldig glad i noen bær som så ut som moreller. De vokste på trær. Jeg likte de bærene veldig godt. Jeg visste hvor de trærne var som har mest bær. Etter en natt med mye vind løp jeg ut i skogen for å plukke bær som hadde falt ned av trærne. I skogen er det mange busker med nåler. Jeg hadde langt hår og håret mitt hang seg opp i buskene. Jeg gikk barbent, for jeg hadde ikke sko. Jeg fikk mange torner i føttene. Da jeg kom hjem måtte jeg ta bort tornene med en nål og jeg blødde mye. Jeg var veldig glad i de bærene, men jeg lærte at det koster å få tak i det en begjærer.

Historie fra Pakistan

EN HISTORIE OM DIKTAT

Jeg var syv år og gikk i andre klasse. Vi hadde eksamen siste dag på skolen. Lærere dikterte en historie om bomull. Bomull heter kapu på singalesisk. Jeg var veldig nervøs, for jeg ville så gjerne gjøre alt riktig, men så gjorde jeg en feil. En dum feil. Istedenfor å skrive kapu kom jeg til å skrive paku. Paku betyr ikke bomull. Det betyr rumpe. Det var så flaut. Jeg ble så lei meg og begynte å gråte fordi jeg hadde gjort denne dumme feilen. Det er ikke lov å si slike ord på singalesisk, men læreren lo. Da jeg kom til Norge lærte jeg min norske mann å si markopku som betyr stor rumpe. Det sier vi når vi ser en med stor rumpe og så ler vi.

Historie fra Sri Lanka

EN HELT SANN HISTORIE

Jeg var 5 år og det var sommerferie. Vi besøkte bestefar som bodde på landet. Tanten min holdt på å male en vegg på huset vi bodde i. Hun hadde et stort spann med maling. En morgen laget de ertesuppe. Broren min var syv år. Ertesuppen ble kokt i en gryte. Den så ut som malingen i spannet til tanten min. Broren min sa kom skal vi male, men jeg ville ikke. Da tok han hånden min ned i den veldig varme ertesuppen og jeg brente meg. Jeg gråt. Det gjorde veldig vondt. Først etter 14 dager kom jeg til legen. Utrolig nok ble broren min ble lege.

Historie fra Marokko

MITT UERSTATTELIGE LAM

Da jeg var en liten jente på 4–5 år hadde vi en nabo som hadde mange sauer og lam. Naboen var glad i meg for jeg var jente og han hadde bare tre store gutter. Om morgenen gikk alle sauene opp på fjellet og når solen gikk ned kom de tilbake til gården. Jeg lekte med lammene når de kom ned fra fjellet. En dag sa naboen at jeg kunne velge meg et lam. Jeg valgte et som var svart og hvit på ryggen og tok det med hjem. En kveld fikk vi besøk av onkel. Han kunne ikke finne et sted han kunne kjøpe kjøtt så ha sa vi må ta dette lammet. Han tok lammet og jeg gråt og gråt. De sa de skulle kjøpe nytt lam til meg men jeg ville ha lammet mitt. Jeg ble syk av sorg og lå i sengen i tre dager.

Historie fra Nord-Irak